

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΑΝΑΡΤΗΤΕΑ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΕΠΙ ΤΟΥ ΝΟΜΟΣΧΕΔΙΟΥ

«Αναλογική εκπροσώπηση των πολιτικών κομμάτων, διεύρυνση του δικαιώματος εκλέγειν και άλλες διατάξεις περί εκλογής βουλευτών»

I. Γενικές παρατηρήσεις

A. Με το υπό συζήτηση και ψήφιση νομοσχέδιο τροποποιούνται και συμπληρώνονται διατάξεις του ν. 3231/2004 περί εκλογής Βουλευτών προς τον σκοπό, ιδίως, της απόδοσης «ουσιαστικότερο[υ] ρόλο[υ] και λόγο[υ] στους νεότερους πολίτες» και της «καθιέρωση[ς] του αναλογικού εκλογικού συστήματος, με ταυτόχρονη κατάργηση της ενίσχυσης (“μπόνους”) του πρώτου κόμματος, ώστε η Βουλή να αποτελεί πραγματικά αντιπροσωπευτικό της ελληνικής κοινωνίας θεσμό και να εκφράζονται εντός της με δημοκρατικά δίκαιο τρόπο όλες οι απόψεις» (Αιτιολογική Έκθεση επί του νομοσχεδίου, σελ. 1).

Στο πλαίσιο αυτό, με το προτεινόμενο νομοσχέδιο παρέχεται το δικαίωμα του εκλέγειν σε Έλληνες και Ελληνίδες που έχουν συμπληρώσει το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας τους, αντί του δέκατου όγδοου έτους που ισχύει σήμερα (άρθρο 1), και ανακαθορίζεται ο τρόπος κατανομής των εδρών των εκλογικών σχηματισμών στην Επικράτεια και στις εκλογικές περιφέρειες (άρθρα 2 και 3). Ειδικότερα, ορίζεται ότι για τον καθορισμό των εδρών που δικαιούται κάθε εκλογικός σχηματισμός, το σύνολο ψήφων που συγκέντρωσε στην Επικράτεια πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό τριακόσια (300), αντί του αριθμού διακόσια πενήντα (250) που ισχύει σήμερα, καταργείται δε, ταυτοχρόνως, η παραχώρηση πενήντα (50) εδρών στο αυτοτελές κόμμα που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων ή στον συνασπισμό κομμάτων, εφόσον ο μέσος όρος των κομμάτων που τον απαρτίζουν είναι μεγαλύτερος από τη δύναμη του αυτοτελούς κόμματος που συγκέ-

2

ντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων [παρ. 2 και 3 του άρθρου 6 του ν. 3231/2004, όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 1 του ν. 3636/2008. Για το ζήτημα της διαφορετικής μεταχείρισης του αυτοτελούς κόμματος έναντι του συνασπισμού συνεργαζόμενων κομμάτων από τον κοινό νομοθέτη, βλ., ενδεικτικώς, τις από 27.10.1990 και 21.1.2008 Εκθέσεις της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί των νομοσχεδίων «Επιαναφορά σε ισχύ διατάξεων του π.δ. 152/1985 (ΦΕΚ 55 Α΄), τροποποίηση και συμπλήρωση αυτών, καθώς και τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 265/1989 [ΦΕΚ 126 Α΄] της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών» (ν. 1907/1990) και «Τροποποίηση του ν. 3231/2004 (ΦΕΚ 45 Α΄) “Εκλογή Βουλευτών”» (ν. 3636/2008) αντιστοίχως, καθώς και Θ. Ξηρό, Οι συνασπισμοί κομμάτων στο νέο εκλογικό σύστημα, ΘΠΔΔ 2008, σελ. 15 επ.].

Επισημαίνεται ότι, υπό το ισχύον νομικό πλαίσιο (άρθρο 5 του ν. 3231/2004), την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση εξασφαλίζουν όσοι σχηματισμοί συγκεντρώνουν ποσοστό ψήφων τουλάχιστον ίσο με τρία τοις εκατό (3%) του συνόλου των εγκύρων ψηφοδελτίων της επικράτειας. Ως προς το τιθέμενο αποκλειστικό όριο του 3%, έχει κριθεί (βλ., ενδεικτικώς, ΑΕΔ 19/2010, Ε.Δ.Δ.Δ.Δ. 2011, σελ. 935, Α.Ε.Δ. 11/1994, ΔΔΙΚΗ 1994, 898, Α.Ε.Δ. 34/1999) ότι δεν αντικείται στην αρχή της ισοδυναμίας της ψήφου εφόσον «το όριο αυτό τίθεται αντικειμενικά και απρόσωπα [και] αποβλέπει στην αποφυγή καταθρυμματισμού των πολιτικών δυνάμεων» (...) ούτε στην «αρχή της ίσης μεταχείρισης των πολιτικών κομμάτων και της παροχής σ’ αυτά ίσων ευκαιριών, που αποτελεί θεμελιώδη κανόνα του δημοκρατικού πολιτεύματος συγκρούεται η θέσπιση του ως άνω ορίου για την εκπροσώπηση στη Βουλή, αφού στηρίζεται σε κριτήρια αντικειμενικά και εύλογα». Την αντισυνταγματικότητα του ορίου, ιδίως, ως προς τους μεμονωμένους υποψηφίους, ως αντιθέτου προς το άρθρο 55 παρ. 1 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει το δικαίωμα του εκλέγεσθαι, υποστηρίζουν ορισμένοι θεωρητικοί (βλ., μεταξύ άλλων, Αντ. Παντελή, Εγχειρίδιο συνταγματικού δικαίου, β΄ έκδ. 2007, σελ. 320, Αθ. Ράϊκο, Συνταγματικό Δίκαιο, τ. Ι/Α, 2009, σελ. 487, Κ. Χρυσόγονο, Συνταγματικό Δίκαιο, 2014, σελ. 434).

Στη Γερμανία το όριο του 5% έχει κριθεί θεμιτό για την Ομοσπονδιακή Βουλή (βλ., απόφαση της 29.9.1990 του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου (Bundesverfassungsgericht, στο εξής, BVerfG) 2 BvE 1,3,4/90, 2 BvR 1247/90, BVerfGE 82, 322)). Για τις ευρωεκλογές δεν κρίθηκε θεμιτό ούτε το όριο του 5% ούτε του 3% (βλ. απόφαση BVerfG της 2.11.2011, 2 BvC 4,6,8/10, BVerfGE 129, 300, ΤοΣ, 4/2011, σ. 1118), καθώς και απόφαση BVerfG της 26.2.2014, 2 BvE 2,5-10, 12/13, 2 BvR 2220, 2221, 2238/13, BVerfGE 135, 259), με εκτενή αναφορά στους λόγους που δικαιολογούν διαφορετική προσέγγιση εν προκειμένω).

Β. Το ελληνικό Σύνταγμα, εν αντιθέσει προς τα Συντάγματα άλλων κρατών [λ.χ., Σύνταγμα της Αυστρίας, άρθρο 26 παρ. 1 (σύστημα βάσει της αρχής της αναλογικής αντιπροσώπευσης), Ομοσπονδιακό Σύνταγμα της Ελβετίας, άρθρο 149 παρ. 2 (σύστημα αναλογικής αντιπροσώπευσης), Σύνταγμα της Σουηδίας, κεφ. 3 άρθρα 7-8 (αναλογικό σύστημα με όριο εισόδου 4% και σύστημα εξομάλυνσης κατά την κατανομή των εδρών), Σύνταγμα της Πορτογαλίας, άρθρο 113 παρ. 5 (σύστημα αναλογικής αντιπροσώπευσης) κ.ά.] δεν καθορίζει το εκλογικό σύστημα, καταλείποντας στον κοινό νομοθέτη «να επιλέξει κάθε φορά το προσφορότερο και μάλλον ενδεδειγμένο από τις περιστάσεις εκλογικό σύστημα, αφού λάβει υπόψη του τις κρατούσες πολιτικές συνθήκες» (βλ., ενδεικτικώς, ΑΕΔ 12/1994, Αρμ, 1994, σελ. 882). Η νομοθετική εξουσία έχει ευρεία ελευθερία δράσης κατά τον καθορισμό του εκλογικού συστήματος, την οποία οριοθετούν όμως, εν προκειμένω, συμφώνως προς πάγια νομολογία του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου (βλ. σχετικώς ΑΕΔ 4, 11, 14/1994, ΔΔίκη 1994, σελ. 892, 898 και 896 αντιστοίχως, ΑΕΔ 12/1994, όπ. π.) οι συνταγματικές αρχές που διέπουν την ψήφο (αρχή της ισότητας της ψήφου, αρχή της καθολικότητας της ψήφου κ.λπ.), και οι βασικές αρχές του πολιτεύματος. Ο νομοθέτης μπορεί εξίσου συνταγματικώς να καθιερώνει εκλογικό σύστημα αμιγώς αναλογικό ή αμιγώς πλειοψηφικό.

Μία από τις πιο σημαντικές καινοτομίες που εισήγαγε ο αναθεωρητικός νομοθέτης το 2001, είναι ο ετεροχρονισμός της έναρξης ισχύος του εκλογικού συστήματος – όχι από τις επόμενες, αλλά από τις μεθεπόμενες της ψήφισης του σχετικού νόμου εκλογές. Εναλλακτικώς, απαιτείται πλειοψηφία των δύο τρίτων (2/3) του όλου αριθμού των βουλευτών, προκειμένου να θεσπισθεί, ρητώς, ότι ο νόμος που τροποποιεί το εκλογικό σύστημα ή τις εκλογικές περιφέρειες θα ισχύσει αμέσως από τις επόμενες εκλογές (άρθρο 54 παρ. 1 του Συντάγματος). Εκλογικό σύστημα είναι η μέθοδος υπολογισμού με την οποία οι ψήφοι μετατρέπονται σε έδρες. Δεν εμπίπτουν, επομένως, στο εκλογικό σύστημα ζητήματα όπως ο αριθμός των βουλευτών, η σύνθεση του εκλογικού σώματος (εν προκειμένω, και η διεύρυνση του δικαιώματος του εκλέγειν σε όσους, Έλληνες και Ελληνίδες, έχουν συμπληρώσει το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας τους, άρθρο 1 του νομοσχεδίου) ή η εκλογική διαδικασία, δηλαδή, όσον αφορά τη διενέργεια των εκλογών.

Γ. Στο επίπεδο τόσο της θεωρίας όσο και της διεθνούς πρακτικής (βλ., σχετικώς, Αντ. Παντελή με τεχνική συνεργασία του Μ. Τριανταφύλλου, Τα ελληνικά εκλογικά συστήματα και οι εκλογές (1926-1985) στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, 1988, Θ. Διαμαντόπουλο, Εκλογικά Συστήματα: θεωρία και πρακτικές εφαρμογές. Ανάδειξη Κοινοβουλίων και Προέδρων Δημοκρατίας: συγκριτική επισκόπηση, 2004), τα εκλογικά συστήματα ανήκουν σε τρεις κατη-

γορίες. Στα πλειοψηφικά οι έδρες παραχωρούνται στον συνδυασμό που συγκέντρωσε τη σχετική ή την απόλυτη πλειοψηφία. Τα αναλογικά έχουν ως ιδεώδες το πηλίκον της διαίρεσης του ποσοστού επί τοις εκατόν σε κοινοβουλευτικές έδρες τις οποίες κερδίζει σε όλη την επικράτεια ένα κόμμα διά του ποσοστού επί τοις εκατόν σε ψήφους τις οποίες λαμβάνει σε όλη την επικράτεια το ίδιο κόμμα να ισούται με τη μονάδα. Τα μεικτά συστήματα έχουν στοιχεία και από τις δύο πρώτες κατηγορίες (βλ., αντί πολλών, Αντ. Παντελή, Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου, β' έκδοση, 2007, σελ. 120 επ.). Η βασική αυτή τυπολογία περιλαμβάνει πλήθος παραλλαγών: λ.χ. πλειοψηφικό με μονοεδρικές περιφέρειες σε έναν γύρο, όπου αρκεί η σχετική πλειοψηφία, ή σε δύο γύρους μεταξύ των δύο πρώτων κομμάτων, οπότε σχηματίζεται απόλυτη πλειοψηφία, ή αναλογικό σύστημα με συμμετοχή, επί παραδείγματι, όλων των κομμάτων σε όλες τις κατανομές ή με φραγμούς ή διαφοροποιήσεις ως προς τη συμμετοχή σε αυτές κ.λπ. (για τα γενικά χαρακτηριστικά και την τυπολογία του ισχύοντος εκλογικού συστήματος, βλ. την από 15.1.2004 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Εκλογή βουλευτών», ν. 3231/2004. Για μία, πρόσφατη, συνολική κριτική στο σύστημα αυτό, βλ., Γ. Σωτηρέλη, Η αλλαγή του εκλογικού συστήματος ως κριτήριο δημοκρατικής και συνταγματικής αξιοπιστίας, 2015, δημοσιευμένη στην ιστοσελίδα, www.constitutionalism.gr). Στην ελληνική συνταγματική ιστορία, ο όρος «απλή αναλογική» αποδίδεται σε εκλογικά συστήματα, στα οποία αφενός δεν τίθενται φραγμοί για τη συμμετοχή των κομμάτων στην κατανομή των εδρών ή οι φραγμοί είναι μικροί, και αφετέρου, αν υπάρχουν περισσότερες κατανομές των εδρών, στη δεύτερη ή τρίτη κατανομή δεν χρησιμοποιούνται οι ψήφοι που έδωσαν έδρα στη πρώτη.

Δ. Τέλος, επισημαίνεται ότι η προτεινόμενη τροποποίηση του ν. 3231/2004 αποτελεί το δέκατο έκτο εκλογικό σύστημα βουλευτικών εκλογών από το 1926, οπότε και εγκαταλείφθηκε οριστικώς το σφαιρίδιο ως μέσο ψηφοφορίας (για τη λειτουργία των εκλογικών συστημάτων και σχετική ιστορική επισκόπηση βλ., μεταξύ άλλων, Αντ. Παντελή, Τα ελληνικά εκλογικά συστήματα και οι εκλογές (1926 – 1985) στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, Γ. Σωτηρέλη, Σύνταγμα και εκλογές στην Ελλάδα 1864-1909, 1991, Κ. Χρυσόγονο, Εκλογικό Σύστημα και Σύνταγμα, 1996).

II. Παρατηρήσεις επί των άρθρων

1. Επί του άρθρου 1

Με την προτεινόμενη διάταξη, όπως αναφέρθηκε, τροποποιείται η παρ. 1 του άρθρου 4 του π.δ. 26/2012 «Κωδικοποίηση σ' ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών» και παρέχεται το δικαίωμα του εκλέγειν «σε πολίτες Έλληνες και Ελληνίδες που συμπλήρωσαν το δέκατο έβδομο έτος της ηλικίας τους», αντί του δέκατου όγδοου έτους που

ισχύει σήμερα.

Επισημαίνεται, κατ' αρχάς, ότι κατά την παρ. 2 του εν λόγω άρθρου, όπως ισχύει, «[γ]ια την εφαρμογή της προηγούμενης παραγράφου η 1η Ιανουαρίου θεωρείται ως ημερομηνία γέννησης όλων όσοι γεννήθηκαν μέσα στο χρόνο».

Εξ άλλου, με το υπ' αριθ. 1826, από 23.6.2011, Ψήφισμα της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, 26η συνεδρίαση (βλ., σχετικώς, στην ιστοσελίδα <http://assembly.coe.int/>), η Συνέλευση κάλεσε τα κράτη μέλη να εξετάσουν, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα μείωσης της ηλικίας απόκτησης του δικαιώματος του εκλέγειν στα δέκα έξι έτη για όλους τους τύπους εκλογών (σημείο 7.2), επισημαίνοντας (σημείο 4) ότι, το 2007, η Αυστρία κατέστη το πρώτο κράτος μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η πρώτη δημοκρατία στον κόσμο που παρέσχε το δικαίωμα του εκλέγειν σε όσους συμπλήρωσαν το δέκατο έκτο έτος της ηλικίας τους κατά την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών (βλ. άρθρο 26 παρ. 1 του Συντάγματος της Αυστρίας), για όλα τα είδη εκλογών. Μέχρι σήμερα, πάντως, στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, πέραν της Αυστρίας, το δικαίωμα του εκλέγειν σε γενικές εκλογές παρέχεται στην ηλικία των δέκα οκτώ (18) ετών (στοιχεία δημοσιευμένα στη βάση δεδομένων PARLINE την 7.7.2016 (πρόσβαση μέσω της ιστοσελίδας του E.C.P.R.D.)). Για την ακρίβεια των εν λόγω στοιχείων, υπεύθυνα είναι τα κοινοβούλια). Σημειώνεται, επίσης, ότι στη Σλοβενία οι νέοι των 16 ετών έχουν το δικαίωμα ψήφου, εφόσον εργάζονται (βλ., σχετικώς, στην ιστοσελίδα, <http://www.voteat16.ie/>).

Κατά παράδοση, η πολιτική ενηλικίωση γίνεται με τη συμπλήρωση του εικοστού πρώτου έτους της ηλικίας. Ύστερα από τα γεγονότα του Μαΐου 1968, το όριο μειώνεται, σε διάφορες δημοκρατικές χώρες, στο δέκατο όγδοο έτος. Έχει παρατηρηθεί ότι «η μείωση της ηλικίας αφενός εντάσσει στους θεσμούς αξιόλογο αριθμό ώριμων πολιτών, ο οποίος δεν είναι ωφέλιμο να εκφράζεται έξω από το αντιπροσωπευτικό σύστημα, και αφετέρου ανανεώνει το εκλογικό σώμα, που με την αύξηση του μέσου όρου ζωής γερνά» (βλ. Α. Παντελή, Εγχειρίδιο, β' έκδοση, σελ. 112).

Σημειώνεται, συναφώς, ότι, κατά το άρθρο 127 του Αστικού Κώδικα, πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα διαθέτει όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο (18ο) έτος της ηλικίας του (ενήλικος), συμφώνως δε προς τη διάταξη του άρθρου 63 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, όποιος είναι ικανός για οποιαδήποτε δικαιοπραξία, μπορεί να παρίσταται στο δικαστήριο με το δικό του όνομα, ενώ κατά τη διάταξη του άρθρου 64 παρ. 1 του ίδιου Κώδικα, όσοι είναι ανίκανοι να παρίστανται στο δικαστήριο με το δικό τους όνομα, εκ-

προσωπούνται από τους νόμιμους αντιπροσώπους τους.

Ομοίως, η ανηλικότητα αναγνωρίζεται ως κατεξοχήν περίπτωση «έλλειψης αξιολογικής ικανότητας» και στον χώρο του Ποινικού Δικαίου (βλ., ενδεικτικώς, Ι. Μανωλεδάκη, Ποινικό Δίκαιο, Γενική Θεωρία, 2004, σελ. 938). Έτσι, συμφώνως προς το άρθρο 121 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα, «[σ]το κεφάλαιο αυτό με τον όρο ανήλικοι νοούνται αυτοί που, κατά το χρόνο τέλεσης της πράξης, έχουν ηλικία μεταξύ του ογδού και του δέκατου ογδού έτους της ηλικίας τους συμπληρωμένων», τα δε επιβαλλόμενα στους παραβάτες ανηλικούς αναμορφωτικά μέτρα «έχουν διοικητικό χαρακτήρα, καθόσον ο νομοθέτης θεωρεί ότι οι εν λόγω έφηβοι δεν υπόκεινται σε ποινή στερητική της ελευθερίας, ενόψει της ατελούς ανάπτυξής τους, της μειωμένης ψυχικής τους δύναμης και της ατελούς αντιληπτικής τους ικανότητας» (βλ., ΑΠ 58/2010 ΠοινΔικ 2010, σελ. 989, καθώς και ΑΠ 2299/2004 ΠοινΧρ 2005, σελ. 795, ΑΠ 366/1998 ΠοινΧρ 1998, σελ. 986).

2. Επί του άρθρου 2

Κατά το πρώτο εδάφιο της παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3231/2004 (Α' 45), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 του ν. 3636/2008, και προτείνεται να αντικατασταθεί με την περ. α) του άρθρου 2, «[γ]ια τον καθορισμό των εδρών που δικαιούται κάθε εκλογικός σχηματισμός, το σύνολο ψήφων που συγκέντρωσε στην Επικράτεια πολλαπλασιάζεται με τον αριθμό 300». Εξ άλλου, με την παρ. 2 του προτεινόμενου άρθρου, καταργούνται οι παρ. 2 και 3 του άρθρου 6 του ν. 3231/2004, όπως τροποποιήθηκαν με το άρθρο 1 του ν. 3636/2008, οι σχετικές με την παραχώρηση πενήντα (50) εδρών στο αυτοτελές κόμμα (ή στον συνασπισμό κομμάτων, υπό τις προϋποθέσεις που τίθενται, βλ. ανωτέρω Ι.Α.) που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων.

Προτείνεται, επομένως, παραλλαγή του ισχύοντος εκλογικού συστήματος. Το προτεινόμενο σύστημα στοχεύει με την κατάργηση της παραχώρησης των επιπλέον πενήντα (50) εδρών στον σχηματισμό που συγκέντρωσε τον μεγαλύτερο αριθμό εγκύρων ψηφοδελτίων σε μεγαλύτερη, από την ισχύουσα, αναλογία ψήφων και εδρών (δηλαδή, σε δείκτη αντιπροσωπευτικότητας πλησιέστερο στη μονάδα) και, επομένως, σε αναλογικότερη κοινοβουλευτική αντιπροσώπευση των εκλογικών σχηματισμών.

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, δοθέντος ότι το Σύνταγμα δεν καθορίζει το εκλογικό σύστημα, αυτό, θεσπιζόμενο από τον κοινό νομοθέτη, δύναται τόσο να επιδιώκει την πιστότερη εκπροσώπηση των πολιτικών δυνάμεων στο Κοινοβούλιο, όσο και να μεριμνά για τον σχηματισμό βιώσιμων κυβερνήσεων, δηλαδή για τη διασφάλιση κυβερνητικής σταθερότητας, στο μέτρο που

κρίνει, εκάστοτε, τούτο σκόπιμο ο κοινός νομοθέτης (βλ. άρθρο 41 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και, την από 27.10.1990 Έκθεση της Επιστημονικής Υπηρεσίας της Βουλής επί του νομοσχεδίου «Επαναφορά σε ισχύ διατάξεων του π.δ. 152/1985 (ΦΕΚ 55 Α΄), τροποποίηση και συμπλήρωση αυτών, καθώς και τροποποίηση διατάξεων του π.δ. 265/1989 [ΦΕΚ 126 Α΄] της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών» (ν. 1907/1990).

Συναφώς επισημαίνεται ότι η ρήτρα αποκλεισμού από την κοινοβουλευτική εκπροσώπηση όσων σχηματισμών δεν συγκεντρώσουν τουλάχιστον τρία τοις εκατό (3%) των εγκύρων ψήφων σε όλη την επικράτεια (βλ. ανωτέρω, Ι.Α.), εξυπηρετεί τον σκοπό της λειτουργικότητας της Βουλής, δηλαδή τη δυνατότητα άσκησης των κρίσιμης σημασίας για τη λειτουργία του πολιτεύματος, αρμοδιοτήτων της ως κρατικού οργάνου (βλ. σχετικά Κ. Χρυσόγονο, όπ. π., σελ. 431), έχει δε κριθεί ότι, μεταξύ άλλων, αποβλέπει και «στην αποφυγή καταθρομμιασμού των πολιτικών δυνάμενων και, κατά την αντίληψη του νομοθέτη, συνδέεται με τη δυνατότητα σχηματισμού βιώσιμων κυβερνήσεων» (βλ., ενδεικτικώς, ΑΕΔ 74/1997).

Στην ελληνική εκλογική νομοθεσία, πάντως, χάριν της κυβερνητικής σταθερότητας, είθισται να κάμπτεται η ισοδυναμία της ψήφου και, επομένως, η ενιαία μεταχείριση των πολιτικών κομμάτων (βλ., ενδεικτικώς, Κ. Μαυριά, Συνταγματικό Δίκαιο, 2014, σελ. 431 επ., όπου επισημαίνεται ότι από τη μελέτη των εκάστοτε ισχυσάντων εκλογικών συστημάτων συνάγεται ότι σταθερή επιδίωξη του κοινού νομοθέτη υπήρξε η επίτευξη κυβερνητικής σταθερότητας). Έτσι, από το 1958 και μετά, σε όλες τις εκλογικές αναμετρήσεις, με εξαίρεση εκείνες των ετών 1989-1990, εφαρμόστηκαν συστήματα κινούμενα στο πλαίσιο της ενισχυμένης αναλογικής, προς επιδίωξη σχηματισμού σταθερών Κυβερνήσεων. Η συνταγματικότητα των επιμέρους παραλλαγών της ενισχυμένης αναλογικής αμφισβητήθηκε κατ' επανάληψη στο παρελθόν, κατά πάγια, όμως, νομολογία του Εκλογοδικείου (βλ., ενδεικτικώς, Εκλογοδικείο 20, 30 και 31/1951, 13/1958) και, εν συνεχεία, του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου, γίνεται δεκτό ότι δεν παραβιάζονται οι αρχές που διέπουν την ψήφο και την ψηφοφορία (βλ. αποφάσεις 48/1978, σε Αθ. Ράϊκο, Ο έλεγχος του κύρους των εκλογών της 20ής Νοεμβρίου 1977, Α΄ Συμπλήρωμα Δικονομικού Εκλογικού Δικαίου, 1983, σ. 60 επ., 8, 36 και 39/1990, σε Αθ. Ράϊκο, Ο έλεγχος του κύρους των βουλευτικών και ευρωβουλευτικών εκλογών, Δ΄ Συμπλήρωμα Δικονομικού Εκλογικού Δικαίου, 1993, σ. 125 επ., 11, 12 και 13/1994, ομοίως σε Αθ. Ράϊκο, Ο έλεγχος του κύρους βουλευτικών και των ευρωβουλευτικών εκλογών, Ε΄ Συμπλήρωμα Δικονομικού Εκλογικού Δικαίου, 1996, σ. 153 επ., καθώς επίσης 23, 24, 25, 51 και 74/1997, σε Αθ. Ράϊκο, Ο έλεγχος του κύρους των εκλογών της 22ας Σεπτεμβρίου 1996, Στ΄ Συμπλήρωμα Δικονομικού Εκλογικού Δικαίου, 1999, σ. 250 επ.).

3. Επί του άρθρου 5

Κατά το προτεινόμενο άρθρο, «[πλ]ην του άρθρου 1, του οποίου η ισχύς αρχίζει σε κάθε περίπτωση από τη δημοσίευση του παρόντος στη Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και αυτός εφαρμόζεται από τις αμέσως επόμενες γενικές βουλευτικές εκλογές, οποτεδήποτε και αν αυτές διεξαχθούν, τηρουμένων των προϋποθέσεων της παρ. 1 του άρθρου 54 του Συντάγματος, ήτοι της υπερψήφησης του παρόντος άρθρου από την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών».

Νομοτεχνικώς, αρκεί η αναφορά του αριθμού της παραγράφου του σχετικού άρθρου 54 του Συντάγματος, και δεν είναι αναγκαία η απόδοση του περιεχομένου της εν λόγω διάταξης.

Αθήνα, 18.7.2016

Ο εισηγητής
Δημήτρης Κανελλόπουλος
Ειδικός Επιστημονικός Συνεργάτης
Προϊστάμενος του Τμήματος Διεθνών και Αμυντικών Μελετών

Ο Προϊστάμενος του Α΄ Τμήματος
Νομοτεχνικής Επεξεργασίας
Ξενοφών Παπαρρηγόπουλος
Αναπληρωτής Καθηγητής του Πανεπιστημίου
Πελοποννήσου

Ο Προϊστάμενος της Α΄ Διεύθυνσης
Επιστημονικών Μελετών Αντώνης Παντελής
Καθηγητής της Νομικής Σχολής
του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο Πρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου
Κώστας Μαυριάς
Ομότιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών